

TOI-LUOKAT

Vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetustilojen suunnittelu

SISÄLLYS

1	VAIKEIMMIN KEHITYSVAMMAISTEN LASTEN KOULUNKÄYNTI	2
	Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa –ohje.....	2
	TOI-luokat.....	2
	Oppilaiden erityisen tuen tarpeet perustuvat hyvin erilaisiin ominaisuuksiin.....	2
	Toiminnassa korostuu oppiminen ja hoiva.....	2
	Opettaminen toteutetaan monialaisena yhteisopettajuutena.....	2
2	TAVOITTEENA ONNISTUNUT INKLUUSIO	3
3	TILOJEN OMINAISUUDET JA VARUSTUS	3
	TOI-ryhmien tilojen mitoittaminen.....	3
	Tilat ovat hyvin valvottavia ja hahmotettavia.....	3
	Ympäristöhallintalaitteet tukevat oppilaiden itsesääätelyn mahdollisuuksia.....	3
	Akustiikka, valaistus ja väriytyy tukevat rauhallista toimintaympäristöä.....	3
	Vesipisteet tukevat oppilaiden omatoimisuutta.....	4
	Apuvälinen huomioiminen tilasuunnittelussa.....	4
	Irtokalusteet ovat kestäviä ja mahdollistavat tilojen muuntelemisen.....	4
	Irtokalusteet ovat turvallisia, kestäviä ja helposti puhdistettavia.....	4
	Irtokalusteet ovat tukevia ja edistävät oppilaiden toiminnallisuutta.....	4
	Levon ja rentoutumisen tukeminen irtokalustusratkaisuilla.....	5
	Sermeillä voidaan parantaa tilojen akustiikkaa ja rajata tiloja.....	5
	Matoille ja aistitauluilla tuetaan toiminnallisuutta.....	5
4	PIHA- JA LIIKENNEJÄRJESTELYT TUKEVAT OSALLISUUTTA JA TURVALLISUUTTA	5
	Pihajärjestelyillä tuetaan kaikkien osallisuutta leikkeihin ja liikunnallisuuteen.....	5
5	OPPILAJEN KORTTELIT	5
	Oppimistilat jäsennetään kortteleiksi.....	6
	Sisäänkäynnit tukevat saavutettavuutta.....	6
	Märkäeteiset ja ulkoviikeneiden säilyttäminen.....	6
	Eteinen.....	6
	INTO - Oppimisen tilat.....	6
	TUNTO - Eriyttämistila.....	6
	Oppilaiden WC- tilat.....	7
	Hoituhuone.....	7
	Ruokailun tulee olla mahdollista rauhallisesti ja kiireettömästi.....	7
	Pienoiskeittiö.....	7
	Oppilaiden oppimisen tiloihin voivat kuulua lisäksi.....	7
	Motoriikkatila.....	7
	Aistiton huone.....	8
	Aistihuone.....	8
6	HENKILÖKUNNAN TILAT	8
	Henkilökunnan wc ja puku- ja pesutilat.....	8

1 VAIKEIMMIN KEHITYSVAMMAISTEN LASTEN KOULUNKÄYNTI

Vaikeimmin kehitysvammaisten lasten luokan maksimioppilasmäärä on kuusi oppilasta. Lasten ikäkauma on 7-16 vuotta ja he opiskelevat perusopetuksen piirissä. Vaikeasti kehitysvammaisilla lapsilla on usein myös aisti- ja liikuntavammaisuutta. Oppilailla on käytössä useita liikkumiseen liittyviä apuvälineitä kuten esimerkiksi pyörätuoli, rollaattori, seisomateline ja pritsi.

Luokassa työskentelee erityisluokanopettaja sekä viisi erityiskoulunkäynti- / koulunkäyntiavustajaa. Lisäksi luokassa voi työskennellä vierailevia kuntouttajia kuten fysio-, toiminta- ja / tai puheterapeutteja.

Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa –ohje

Vaikeimmin kehitysvammaisten lasten tilojen suunnittelussa noudatetaan Helsingin kaupungin Esteettömyys päiväkodeissa ja kouluissa –ohjetta, jota tämä suunnitteluohje täydentää.

TOI-luokat

TOI-luokilla tarkoitetaan toiminta-alueittain opiskelevien oppilaiden luokkia. Jokaisella on yksilöllinen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, jolla tuetaan oppilaan motoristen, sosiaalisten, kognitiivisten, päivittäisten toimintojen sekä kieli- ja kommunikaatiotaitoja.

Opetuksen toiminta-alueet ovat:

- motoriset taidot
- kieli ja kommunikaatio
- sosiaaliset taidot
- päivittäisten toimintojen taidot
- kognitiiviset taidot

Oppilaiden erityisen tuen tarpeet perustuvat hyvin erilaisiin ominaisuuksiin

Osalla oppilaista kehityshäiriöt liittyvät oppilaiden sosiaalisiin valmiuksiin ja kognitiiviseen kehitykseen. Tällaisia häiriöitä ovat esimerkiksi autismikirjon ominaisuudet. Nämä oppilaat eivät välttämättä tarvitse fyysisiä apuvälineitä, mutta itsesäätelyyn, aistiyliherkkyyksiin ja kommunikaatioon liittyvien vaikeuksien takia riittävästi tilaa ympärilleen. Osa oppilaista voi olla hyvinkin vaikeasti liikuntavammaisia ja pystyvät liikkumaan vain avustetusti. Osalla oppilaista on monen tyyppisiä kehitysvammoja.

Koska tiloja toteutetaan vuosikymmeniksi, pyritään ne toteuttamaan mahdollisimman yleispätevinä ja helposti myös perusopetustiloina käytettäviksi.

Lisätietoa erityisen tuen oppilaiden koulunkäynnistä

Opetushallituksen alaisuudessa toimii valtakunnallinen oppimis- ja ohjauskeskus, jonka tavoitteena on tukea lähikouluperiaatteen myös tehostetun ja erityisen tuen tarpeen oppilaille.

<https://www.valteri.fi/>

Toiminnassa korostuu oppiminen ja hoiva

Luokan oppilaat tarvitsevat kokoaikaisesti henkilökohtaista avustusta ja toiminnassa korostuu hoidollisuuden tarve, mikä on huomioitava esimerkiksi apuvälineiden käyttämiseen ja säilyttämiseen tarvittavana tilana ja wc-tiloissa. Yhdellä vaikeasti kehitysvammaisella oppilaalla voi olla viisikin erilaista kävelytukea tai muuta liikkumisen apuvälinettä ja WC-käynti voi viedä 45 minuuttia ja vaatii usein pesulaverin käyttämistä.

Tiloissa toimii opetuksen lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminta sekä kesäajan toiminta.

Opettaminen toteutetaan monialaisena yhteisopettajuutena

Vaikeimmin kehitysvammaisten lasten tilakokonaisuudessa suositaan vähintään kahden ryhmän kokonaisuuksia. Yhdessä korttelissa ei kuitenkaan voi olla enempää kuin neljä TOI-luokkaa, jotta voidaan varmistaa oppilaille riittävän rauhalliset olosuhteet, joissa heidän on mahdollista suunnata energiansa toimintakykynsä kasvattamiseen ja oppimiseen eikä voimat mene arjessa selviämiseen. Tiloissa tulee aina täyttyä turvallisuuden, toiminnallisuuden ja terveellisyden vaatimukset sekä oppilaiden että henkilökunnan näkökulmasta.

Usean ryhmän yhdistäminen samaan kokonaisuuteen mahdollistaa erikoistilojen kuten motoriikkatilojen toteuttamisen. Useamman luokan kokonaisuudessa mahdollistuu myös oppilaiden ryhmittely oppilaiden yksilöisten tarpeiden ja taitotason mukaan. Useamman luokan kokonaisuus tukee myös henkilöstön ammatillisuuden ylläpitoa, työn kehittämistä ja parantaa sijaistamisen mahdollisuuksia.

2 TAVOITTEENA ONNISTUNUT INKLUUSIO

Tavoitteena on, että kaikki oppijat Helsingissä voivat käydä samoja kouluja. Ratkaisun tulee kuitenkin aina hyödyttää myös vaikeimmin vammaisia lapsia itseään ja tukea heidän toimintakykyään ja kehitystään. Kaikkein vaikeimmin vammaisiakin lapsia integroidaan muuhun opetukseen mahdollisuuksien mukaan ja opetuksessa käytetään myös muita koulun tiloja. Samalla tulee huolehtia siitä, että kaikilla oppijoilla on mahdollisuus yksilöllisten tarpeidensa mukaisiin tiloihin, joissa heillä on hyvät edellytykset oppia. TOI-ryhmien tilojen tulee tarjota esimerkiksi oppilaille mahdollisuus levätä tarpeen mukaan päivän aikana.

Tilojen suunnittelussa huomioidaan esteettömyys ja turvallisuus koko koulurakennuksessa sekä piha-alueella. Tilojen tulee olla muunneltavia, monikäyttöisiä ja monipuolisia. Toiminnallisiin sekä pesu- ja WC-tiloihin tehdään lattialämmitys, eikä niissä saa olla kynnyksiä. Vaikeimmin vammaisimmilla oppilailla voi olla myös itsesäätelyyn ja tunne-elämän hallintaan liittyviä kehityshaasteita, joiden takia arjen ennakoitavuus on näissä tiloissa korostetun tärkeää.

Onnistunut inkluusio edellyttää ennen kaikkea tilojen hyvää saavutettavuutta kuten toimivia saattoliikennejärjestelyjä sekä helposti saavutettavia eriyttämistiloja, jotta pystytään huolehtimaan aistiyliherkkien ja toimintahäiriöisten lasten edellytyksistä rauhoittumiseen ja vetäytymiseen liian kuormittavista sosiaalisista tilanteista.

3 TILOJEN OMINAISUUDET JA VARUSTUS

TOI-ryhmien tilojen mitoittaminen

Sijoittamalla useampia luokkia samaan tilakokonaisuuteen, voidaan esimerkiksi keittiö- ja sosiaalityötilojen yhteiskäyttöisyydellä vapauttaa tilaa esimerkiksi motoriikka- tai aistitilan toteuttamiseen. Motoriikka- ja aistitilat voidaan toteuttaa niin, että ne ovat koko koulun käytössä TOI-ryhmien käytön ulkopuolella ja tukevat samalla positiivista inkluusiota.

Kaikkien tilojen mitoituksessa huomioidaan apuvälineiden käyttäminen ja avustajien ergonominen ja turvallinen työskenteleminen.

Tilat ovat hyvin valvottavia ja hahmotettavia

TOI-ryhmien tilat pyritään ryhmittämään aulan ympärille siten että tilojen välillä on kattavat visuaaliset yhteydet ja tilat ovat hyvin valvottavia. Oppilaan näkökulmasta tilojen tulee olla selkeitä ja helposti hahmotettavia.

Ympäristöhallintalaitteet tukevat oppilaiden itsesäätelyn mahdollisuuksia

Ympäristöhallintalaitteiden kuten esimerkiksi sälekaihtimien, radioiden ja ovien tulee olla sellaisia, joita oppilaat pystyvät käyttämään turvallisesti. Tilojen muunneltavuus voidaan toteuttaa esimerkiksi käyttämällä seinän sisälle meneviä liukuovia tai siirtoseiniä.

Tiloissa ei tule olla mitään varusteita tai tavaroita, joita voi repiä, rikkoa tai heitellä aiheuttaen itselleen tai muille henkilöille turvallisuusriskin.

Akustiikka, valaistus ja väritys tukevat rauhallista toimintaympäristöä

Tilojen akustiikka on suunniteltava huolellisesti sekä tilojen välisen äänieristyksen että huoneakustiikan näkökulmasta. Tilojen kaikuminen tulee minimoida.

Tilojen värityksen suunnittelussa kiinnitetään erityistä huomiota esteettömyysohjeen toteuttamiseen. Värityksen ja kontrastien tulee tukea oppilaiden edellytyksiä omatoimisuuteen ja rauhalliseen oppimisympäristöön. Väreissä suositaan hillittyjä, murrettuja sävyjä ja vältetään kirkkaita perusvärejä ja graafisia kuvioita.

Valaistus toteutetaan epäsuorana ja himmennettävänä. Valaistuksen lämpötilan säätömahdollisuudella voidaan tukea toimintaa ja vireystilojen hallintaa. Tilat tulee voida pimentää.

Tilojen äänimaailman suunnittelussa noudatetaan Helsingin kaupungin Akustiset vaatimukset oppimistiloille –ohjetta.

Vesipisteet tukevat oppilaiden omatoimisuutta

Oppilaiden käytössä olevien tilojen lavuaarien tulee olla sen malliset, että myös pyörätuolia käyttävät oppilaat voivat käyttää niitä. Oppilaiden käyttämät hanat varistetaan pitkällä juoksuputkella, jotta käsienpesu onnistuu helposti.

Apuvälinen huomioiminen tilasuunnittelussa

Kiinteät apuvälineet toteutetaan siten, että tilat tarvittaessa voidaan muokata muuhun käyttöön. Apuvälineille toteutetaan riittävät erilliset säilytystilat, jotka mahdollistavat apuvälineiden säilyttämisen poissa käytäviltä, jotta liikkuminen on turvallista. Säilytystila erotetaan käytävätilasta ensisijaisesti liukuovella (ei käytävälle avattavia ovia) jotta isojen apuvälineiden siirtäminen on helppoa. Apuvälinevarastot tehdään sekä sisä- että ulkuvälineille.

Tiloihin toteutetaan kiinteät katt nosturit

Kiinteä sähköinen katt nosturijärjestelmä tehdään luokkiin, käytävälle ja wc-tiloihin. Kolmen luokan kokonaisuuksissa voidaan yksi luokkatiloista toteuttaa nosturittomana mikäli se edistää tilojen toteuttamista esimerkiksi oppilaita, joilla on toiminnallisia häiriöitä, paremmin tukevalla tavalla. Siirrettävien nostolaitteiden käyttämisen tulee olla mahdollista näissäkin tiloissa. Nosturiratkaisujen suunnittelu tehdään yhteistyössä työterveyden fysioterapeutin kanssa.

Irtokalusteet ovat kestäviä ja mahdollistavat tilojen muuntelemisen

Oppilailla on hyvin erilaisia toiminnallisia rajoitteita ja he käyttävät paljon erilaisia apuvälineitä. Kalusteiden tulee mahdollistaa monipuoliset työskentelyasennot ja kalusteiden siirtäminen siten, että käyttöön saadaan mahdollisimman suuri, yhtenäinen lattiapinta. Osa toiminnasta tapahtuu lattialla maaten. Kalusteratkaisuissa tulee kiinnittää erityistä huomiota henkilökunnan työergonomiaan oppilaiden tuentapen ja avustamisen ollessa suurta. Kalusteiden tukevuus ja liikuteltavuus edistävät opetustilojen turvallisuutta.

Irtokalustuksen suunnittelu ja –hankinta tehdään Kasvatuksen ja koulutuksen normaalien irtokalustusprosessien mukaisesti osallistamalla henkilökunta ja mahdollisesti oppilaat irtokalustussuunnitteluun.

Irtokalusteet ovat turvallisia, kestäviä ja helposti puhdistettavia

Erityisen tärkeää on TOI-oppilaiden tilojen kalustamisessa ja varustamisessa hygieenisuus. Kalusteiden ja verhoilumateriaalien tulee olla vedenpitäviä ja pyyhittäviä. Pehmustettujen ja kangasverhoiltujen kalusteiden päällä käytetään irrotettavia huppuja tai verhoiluja, jotka ovat helposti pestäviä.

Irtokalusteet ovat tukevia ja edistävät oppilaiden toiminnallisuutta

Työpöytien ja –tuolien tulee olla helposti ja äänettömästi siirrettäviä. Mahdollisten pyörien tulee kuitenkin aina olla lukittavia ja kalusteiden tukevia. Pinottavien pöytien sijaan suositaan pöytiä, joissa pöytälevy on käännettävissä pystyasentoon. Kaatumisvaaran takia oppilaat eivät myöskään käytä korkeita kalusteita tai seisomatyöpisteitä.

Tuolien osalta suositaan ensisijaisesti tukevia, korkeussäädettäviä tuoleja, mutta monipuolisten työasentojen mahdollistamiseksi kaikissa tiloissa tulee olla ainakin kahdenlaisia tuoleja, joista osa voi mahdollistaa turvallisen keinumisen. Tuoleissa tulee yleensä olla säädettävä jalkatuki ja niiden selkänöjan tulee olla sellainen, ettei istuimen ja selkänöjan välistä luiskahtaminen ole mahdollista.

Paikkoja rennolle oleskelulle

Oppilaat ovat koulutiloissa yleensä ympärivuotisesti ja kokopäiväisesti.

Rennon oleskelemisen mahdollistamiseksi tilat varustetaan sohvilla sekä noja- tai keinutuoleilla. Käsi-
nojiin tulee olla helposti pudistettavia ja niissä ei saa olla teräviä kulmia.

Levon ja rentoutumisen tukeminen irtokalustusratkaisuilla

Vaikeammin vammaisten oppilaiden tilojen tulee tarjota mahdollisuuksia lepoon, rauhoittumiseen ja rentoutumiseen. Tilat varustetaan hyvän työergonomian mahdollistavilla sairaalasängyillä tai korkeussäädettävillä sängyillä. Tilassa voidaan käyttää myös oppilaan kehon asentoon mukautuvia säkkituoleja jolloin käytetään nostinta.

Erilaisilla painopeitoilla ja –tyynyillä voidaan tukea oppilaiden rauhoittumista.

Sermeillä voidaan parantaa tilojen akustiikkaa ja rajata tiloja

Sermien tulee olla ilmeeltään rauhallisia, kevyitä, helposti siirrettäviä sekä tukevia. Niiden tulee olla pehmeitä ja sellaisia, etteivät kaatuessaan tai heiteltäessäkään aiheuta loukkaantumisvaaraa. Esimerkiksi tiipii-malliset sermit ovat osoittautuneet käytössä toimiviksi.

Matoille ja aistitauluilla tuetaan toiminnallisuutta

TOI-luokkien tilat voidaan varustaa vaihtomatoilla, joissa on pedagogiikka tukeva erityiskuviointi. Vaihtomatot käyttäminen TOI-luokkien opetustiloissa on mahdollisia, jos käyttäjien kanssa näin sovitaan. Vaihtomattojen kustannukset tulevat koulun maksettaviksi.

Tiloihin voidaan tehdä erilaisia aistitauluja, joissa on erilaisia materiaaleja, muotoja, värejä ja liikkuvia osia, joiden avulla voidaan tukea oppilaiden sosiaalisten, vuorovaikutus- ja motoristen taitojen kehittymistä.

4 PIHA- JA LIIKENNEJÄRJESTELYT TUKEVAT OSALLISUUTTA JA TURVALLISUUTTA

Piha-alueiden suunnittelussa korostuvat saavutettavuuden, esteettömyyden sekä turvallisuuden näkökulmat. Kulkuväylien tulee olla esteettömät ja liikennejärjestelyissä tulee huomioida erityiskuljetuksen vaatimukset. Ajoneuvojen ei tule joutua peruuttamaan koulutontilla tai sen läheisyydessä. Pihat toteutetaan Helsingin kaupungin esteettömyyssohjeen mukaan.

Pihajärjestelyillä tuetaan kaikkien osallisuutta leikkeihin ja liikunnallisuuteen

Kaikkein vaikeimminkin vammaisilla lapsilla ja nuorilla on oikeus leikkiin ja osallisuuteen välitunneilla. Osallisuutta tuetaan kalustamalla pihat vammaisten toimintakykyä tukevilla oleskelu-, liikunta- ja leikkivälineillä. Pihat rajataan lasten turvallisuuden kannalta tarpeenmukaisella tavalla. Pihajärjestelyissä pyritään joustavuuteen niin toiminnallisesti kuin sosiaalisestikin. Pihajärjestelyillä tuetaan kaikkien lasten mahdollisuuksia osallistua toisten lasten kanssa erilaisiin leikkeihin kuten koti-, kauppa- ja seikkailuleikkeihin. Pihajärjestelyillä tuetaan lasten motorista ja sosiaalista kehittymistä mahdollistamalla omaehtoinen osallistuminen pihatoimintoihin yhdessä muiden lasten kanssa. Pihaille voidaan toteuttaa myös esimerkiksi aistipuutarha, jossa pyörätuolista saavutettaviin istutuslaatikoissa voidaan kasvattaa erilaisia tuoksuvia kasveja.

5 OPPILAIEN KORTTELIT

Tilat tukevat jokaisen oppilaan uteliaisuutta ja omatoimisuutta. Tiloja voidaan kuvittaa esimerkiksi PCS-kuvilla eli kuvakommunikointikorteilla, jotta oppilaalla on mahdollisuus toimia tiloissa mahdollisimman itsenäisesti hänelle sopivalla kommunikointitavalla.

Käytävien tulee olla tarpeeksi leveitä (tavoitteellinen käytäväleveys on kolme metriä) pyörätuolia käyttävien oppilaiden ja avustajien turvallista liikkumista varten.

Oppimistilat jäsenetään kortteleiksi

Tilajärjestelyillä muodostetaan mielellään ainakin kahden ja korkeintaan kolmen luokan korttelikonaisuuksia. Korttelilla on yhteinen sisäänkäynti eteis- ja naulakkotiloihin. Kullakin luokalla on oma kotialue, joka on jaettavissa kahteen tilaan ja joka voi olla yhdistettävissä viereiseen kotialueeseen.

Sisäänkäynnit tukevat saavutettavuutta

Kaikkein vaikeimmin vammaisten oppilaiden tiloihin tehdään oma sisäänkäynti ja eteistilat. Sisäänkäynnin sijoittamisessa kiinnitetään erityistä huomiota turvalliseen saapumiseen ja saattoliikenteeseen. Oppilaille järjestetään mahdollisuus odottamiseen joko sisätiloissa tai katetussa ulkotilassa sisäänkäynnin yhteydessä. Odotustilan suunnittelussa huomioidaan myös sosiaalinen saavutettavuus ja tila suunnitellaan viihtyisäksi. TOI-ryhmien sisäänkäynnin liikenne eriytetään muusta liikenteestä.

Märkäeteiset ja ulkuvälineiden säilyttäminen

Märkäeteiset mitoitetaan niin väljiksi, että niihin mahtuu samanaikaisesti toimimaan ainakin yksi pyörätuolia käyttävä oppilas avustajineen kustakin tilaryhmän luokasta. Märkäeteiseen sijoitetaan pyörätuolien pesupaikka, joka varustetaan lattiakaivolla, ritilällä ja käsisuihkulla. Märkäeteisessä oppilas siirtyy mahdollisesti sisäpyörätuoliin tai pyörätuoli puhdistetaan sisäkäyttöä varten. Vaatteiden vaihtaminen tapahtuu eteisessä.

Ulkuvälineiden ja –apulaitteiden säilytystilan tulee olla märkäeteisen välittömässä yhteydessä. Virikkeellisille ulkuvälineiden varastotila voidaan toteuttaa muualle (esim. ulkovarasto).

Eteinen

Eteinen mitoitetaan huomioiden riittävän väljät tilat pyörätuolilla liikkumiseen ja avustajien toimintaan. Eteiseen ei tehdä mattosyvennyksiä tai kuramattoja. Eteinen varustetaan kuivauskaapilla.

Eteiseen toteutetaan kaapit ja naulakot oppilaiden varavaatteille, myssyille ja lapsille. Naulakoiden korkeuden tulee olla säädettävissä.

INTO - Oppimisen tilat

Luokkatilassa tulee olla riittävästi tilaa kuudelle pyörätuolilla käyttävälle oppilaalle ja kuudelle henkilökunnan edustajalle. Oppimistilan suunnittelussa noudatetaan koulujen INTO-tilojen suunnitteluohjeita ja akustisia vaatimuksia.

Luokkatilan tulee olla jaettavissa kahteen osaan tai kahden oppimistilan kolmeen osaan. Oppimisen tilojen tulee mahdollistaa sekä oppilaiden oleskelu ja työskentely patjoilla lattioilla että pöytätyöpisteiden ääressä. Lattialla opiskeleminen huomioidaan kulkureittien ja nostinreittien ja –paikkojen suunnittelussa.

Vesipiste

Tilaan sijoitetaan oppilaiden käyttöön soveltuva vesipiste.

Esitystekniikka ja kirjoitus- ja kiinnityspinnat

Kirjoituspintojen korkeusaseman tulee mahdollistaa työskentely pyörätuolista käsin.

TUNTO - Eriyttämistila

Eriyttämistilat tarjoavat mahdollisuuden lepäämiseen ja rauhoittumiseen sekä yksilö- ja pienryhmätyöskentelyyn. Eriyttämistilat toteutetaan hyvin saavutettavina sekä luokkahuoneista että aulasta käsin. Oppilaalla ei kuitenkaan tule olla mahdollista poistua tilasta muuhun suuntaan kuin opetustilaan itsenäisesti. Tilaan tulee olla näköyhteys viereisestä tilasta, jotta tilaa voidaan valvoa. Tilan luonteen tulee kuitenkin olla luottamusta ja rauhoittumista tukeva, eikä siinä tule olla suuria ikkunoita. Tilan rajaamista ei voida toteuttaa erillisillä verhoilla eikä tilassa voi olla kalustusta, jota voi heitellä tai hajottaa. Luokan suunnittelussa noudatetaan koulujen TUNTO-tilojen suunnitteluohjeita ja akustisia vaatimuksia. Tilan tulee mahdollistaa luottamukselliset keskustelut.

Oppilaiden WC-tilat

Oppilaiden WC-tilat varustetaan säädettävällä pesualtaalla ja riittävän alas sijoitetulla peilillä, joka soveltuu myös pyörätuolia käyttävälle. WC-tilat mitoitetaan soveltuvaksi pyörätuolin ja muiden apuvälineiden käyttämiseksi. Kaikissa WC-tiloissa on riittävä mitoitus pyörätuolille ja muille apuvälineille. WC-tilat varustetaan katonostureilla.

Hoituhuone

Oppilaille tehdään kutakin luokkaa kohden ainakin yksi suurempi WC-tila, joka varustetaan hoitopöydällä (pritsi) ja suihkulla. Tilassa on mahdollisuus oppilaiden vaippojen vaihtamiseen ja peseytymiseen. Hoitopöydän yhteyteen varataan tilaa vaippojen säilyttämiseksi. Osa oppilaista voi olla isokokoisia ja henkilökunnan työergonomian turvaamiseksi tulee pritsi voida sijoittaa niin, että työskenteleminen on mahdollista sen molemmin puolin. Tilassa oltava vapaata lattiapintaa leveydeltään 1800mm nostolaitteen vaatiman tilan lisäksi.

Ruokailun tulee olla mahdollista rauhallisesti ja kiireettömästi

Osa TOI-oppilaista käyttää koulun ruokalaa, mikä on huomioitava ruokalan akustiikassa ja tilajärjestyksessä, jotka takaavat rauhallisen ja kiireettömän ruokailutilanteen kaikille oppijoille. Ruokalan kalustuksen tulee sopia pyörätuoliakäyttävälle. Ruokalaan on varattava hyvin saavutettavat tilat ja säilytyskalusteet ruokailun apuvälineille kuten esimerkiksi essuille, erikoislusikoille, mahdollisille erikoistuimille ja avustajien työtuoleille.

Osa oppilaista ruokailee luokkatilan yhteydessä, mikä on huomioitava tilojen suunnittelussa.

Pienoiskeittiö

Ruokailuun käytettävän tilan yhteyteen toteutetaan pienoiskeittiössä. Ruoka tuodaan koulun keittiöstä ja se soseutetaan ja annostellaan oppilaille pienoiskeittiössä. Pienoiskeittiö palvelee myös iltapäivävilpalkan tarjoilussa. Pienoiskeittiö varustetaan ainakin yhdellä korkealla jääkaapilla, jossa on pakastelokero sekä astianpesukoneella, mikroaaltouunilla, uunilla ja pienellä liedellä. Pienoiskeittiössä on kahvin- ja vedenkeitin sekä astioiden, gastronappiravintoliuosten, kuivatavien ja ruokailuvälineiden säilyttämiseen tarkoitettavat lukittavat kaapit ja laatikot. Pienoiskeittiön mitoituksessa huomioidaan oppilaiden lukumäärä.

Mikäli pienoiskeittiö sijaitsee oppilaidenkin käyttämässä tilassa varustetaan keittiö oppilaiden ulottumattomiin sijoitettavalla veden ja sähkön katkaisumahdollisuudella. Tällöin vesihana toteutetaan kosketusvapaana ja vedentulolle asetetaan aikarajoitus, jolla estetään tulvat. Kahvin- ja vedenkeitin sekä mahdolliset muut pienlaitteet ja varusteet sijoitetaan oppilaiden ulottumattomiin esimerkiksi lukittavaan kalusteosuuteen ja pöytätasot pidetään tyhjinä.

Oppilaiden oppimisen tiloihin voivat kuulua lisäksi

Oppilaiden taidollisia valmiuksia voidaan tukea erityistiloilla kuten motoriikkatila sekä aistiton ja aistitila. Näiden tilojen toiminnallisuuden yhdistäminen ei tue oppilaan arjen ennakoitavuutta ja arjen hallinnan kehittymistä.

Motoriikkatila

Oppilailla on tarve motoriikka- ja liikkumisharjoitteluun. Tilaa käytetään myös positiivisen energian purkamiseen.

Motoriikkatilan mitoituksen tulee mahdollistaa apuvälineiden käyttäminen. Motoriikkatila sijoitetaan siten, että se on saavutettavissa myös koulun muilta toiminnallisilta alueilta. Motoriikkatilassa on välineitä ja varusteita tasapainotteluun ja leikkimiseen. Tilan akustiikkaan ja äänieristykseen tulee mahdollistaa äänekäs toiminta häiritsemättä toimintaa viereisissä. Tilaan on hyvät visuaaliset yhteydet viereisistä tiloista, mutta ikkunat ovat tarvittaessa peitettävissä verhoihin tai lasien väliin asennettavien sälekaihtimien avulla.

Tilassa ei ole ulokkeita tai muita törmäysvaaran aiheuttavia rakenteita. Lattia tehdään tatami- tai voimistelumatopintaisena. Pintojen, varusteiden ja välineiden tulee olla leikin ja liikkumisen kestäviä sekä helposti puhdistettavia.

Tilan varusteita voivat olla

- kattoon ripustettavat keinut

- tasapainoilutyyny ja –kalusteet
- erilaiset ja –kokoiset pallot
- tyynyt ja korokkeet

Aistiton huone

Aistitonta huonetta käytetään rauhoittumiseen ja vihan purkamiseen. Oppilas voi olla tilassa yksin, minkä takia tilaan tulee olla näköyhteys. Tilan tulee kuitenkin luonteeltaan olla suljettu ja turvallinen.

Aistittomassa huoneessa sekä seinät että lattiat on päällystetty pehmustein. Tila on kokonaisuudessaan neutraalin harmaa, eikä pinnoissa tule olla struktuuria tai muita aistiärsyksiä. Tilassa ei ole ulkoneivia asioita, joihin voi satuttaa itsensä tai irtainta tavaraa, jonka voi rikkoa tai heittää. Tilassa on painopeitto.

Aistihuone

Aistihuone on itsessään hyvin neutraali, valkoinen tila, johon voidaan luoda erilaisia kosketus-, ääni- ja valoympäristöjä digitaalisesti. Tilassa voidaan hyödyntää immersiotekniikkaa. Kosketusominaisuuden avulla oppilas voi vaikuttaa tilan ääni- ja visuaaliseen maisemaan. Aistitilaa voidaan käyttää sekä aistien virittämiseen että aistittomana tilana rauhoittumiseen.

Aistihuone kalustetaan rentoutumista tukevilla kalusteilla kuten esimerkiksi säkki- ja keinutuolein sekä erilaisin ja erituntuisin seinille tai kattoon ripustettavin varustein. Tilan toiminnallisuutta tukee ilman lämpötilan sekä valaistuksen lämpötilan ja voimakkuuden säädettävyys. Tilassa voi olla myös esimerkiksi tuoksupurkkeja, joista voi nuuskutella erilaisia tuoksuja.

6 HENKILÖKUNNAN TILAT

Henkilökunta on korostetusti läsnä vaikeimmin vammaisten lasten koulupäivinä. Henkilökunta voi käyttää koulun yhteisiä tauko- ja työskentelytiloja. Henkilökunnalle on kuitenkin varattava opetustilojen välittömään yhteyteen mahdollisuus vetäytymiseen ja peseytymiseen kesken työpäivien. Henkilökunnan käyttöön rajattuihin tiloihin sijoitetaan pyykinpesukone ja kuivausrumpu.

Henkilökunnan wc ja puku- ja pesutilat

Henkilökunnan wc-, puku- ja pesutilat sijoitetaan siten, että ne ovat helposti saavutettavissa märkäetisistä ja opetustiloista. Henkilökunnan tulee voida käydä pesulla ja vaihtamassa vaatteita myös koulupäivien aikana ja irrottautuminen opetustilanteista on tehtävä mahdollisimman lyhyeksi ja sujuvaksi. Tiloihin varataan naulakot henkilökunnan ulkovaatteille sekä lukittavat vaatekaapit, jotka mahdollistavat vaihtovaatteiden säilyttämisen. Henkilökunnalle varataan suihkutila.